

2018-136

Nota Wingene Eikenstraat

Programma van maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

29-11-2018

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande verkavelingsaanvraag te Wingene Eikenstraat, waarbij de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota¹ bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat landschappelijke boringen (en indien nodig een verkennend en waarderend booronderzoek, eventueel gevolgd door proefputten) en een proefsleuvenonderzoek diende uitgevoerd te worden in uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van de landschappelijke boringen en het proefsleuvenonderzoek beschreven.

Het landschappelijk booronderzoek en het proefsleuvenonderzoek vond plaats op een site met een relatief eenvoudige verticale stratigrafie. Het landschappelijk booronderzoek werd uitbesteed aan Geosonda nv en uitgevoerd op 15-10-2018. Het boorplan zoals opgenomen in de bureaustudie voorzag 8 boringen. De vooropgestelde inplanting van de boorpunten kon gevolgd worden. Verdere verkennende/waarderende boringen bleken niet nodig, gezien de afwezigheid van een podzolbodem of van meerdere archeologische niveaus. Ook bleek de kans op de aanwezigheid van een in situ steentijdartefactensite zeer klein tot onbestaande. Wel kon de bodemopbouw in het plangebied goed in kaart worden gebracht. Uit de boringen blijkt dat er binnen het plangebied in hoofdzaak sprake is van bodems met een A–C profiel of een A–B–C profiel met verbrokkelde humus- en/of ijzeraanrijking in de B-horizont.

Het sleuvenplan zoals opgenomen in de bureaustudie voorzag in de aanleg van 7 parallelle OW georiënteerde sleuven, haaks op de beek. Het sleuvenplan diende op het terrein plaatselijk te worden aangepast wegens de aanwezigheid van een woning in de noordoostelijke hoek van het gebied (ter hoogte van sleuf 1 en 2), een dumpkuil in het noordwesten (ter hoogte van sleuf 2) en een omheining in het westen van het terrein (ter hoogte van sleuf 5 en 6). Voor de uitgraving werd gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak van 1,80m breed. Er werden in totaal 7 kijkvensters aangelegd enerzijds om de aan- of afwezigheid van sporen te verifiëren en anderzijds om duidelijkheid te verkrijgen over een bepaald spoor of sporencuster. De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Na de voltooiing van de registratie van de sleuven werden deze gedicht.

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 7100m². Bepaalde delen van het terrein konden moeilijk onderzocht wegens de aanwezigheid van bovengrondse en ingegraven structuren. De rest van het terrein was vrij en goed toegankelijk. Wel diende een buffer gehouden te worden langsheen de Steenbeek, aan de oostelijke rand van het plangebied. Van de onderzoekbare zone werd 631m² (8,9%) onderzocht door middel van proefsleuven, en 166m² (2,3%) door middel van kijkvensters. De vooropgestelde dekkingsgraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarssleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee

¹ <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/4042>

net niet behaald (11,2%). Deze dekking biedt echter een voldoende duidelijk beeld ter vorming van een advies voor het vervolgonderzoek. Het vooronderzoek kon reeds een goed licht werpen op het archeologisch potentieel van de site. Voornamelijk de zuidelijke helft van het plangebied vertoont een positief archeologisch potentieel.

Binnen het plangebied werden sporen aangetroffen die wijzen op een occupatie van het gebied gedurende de ijzertijd. Deze sporen bevinden zich voornamelijk in de zuidelijke helft van het plangebied, in sleuven 4 t.e.m. 7, en lijken sterk geclusterd te zijn. Drie bijgebouwen werden reeds onderscheiden, waarvan de twee zuidelijke elkaar overlappen, hetgeen wijst op een faseering binnen de site. Verder werden nog diverse "losse" paalkuilen en twee grachten geregistreerd. Voorsnog werden 8 aardewerkfragmenten ingezameld, waaronder één randfragment. De scherven zijn weinig diagnostisch en kunnen ruim in de ijzertijd worden geplaatst.

De bodem in het noordelijke gedeelte van het terrein (sleuf 1 t.e.m. 3) is relatief sterk tot zeer sterk verstoord door de aanwezigheid van (voormalige) bebouwing. Een enkel spoor (S1) kon in dit deel van het terrein worden onderscheiden.

De bureaustudie gaf reeds aan dat op het grondgebied van de gemeente Wingene verschillende archeologische locaties gekend zijn in de directe omgeving van het plangebied. Het betreft sites/vondsten uit de steentijd t.e.m. nieuwstetijden.

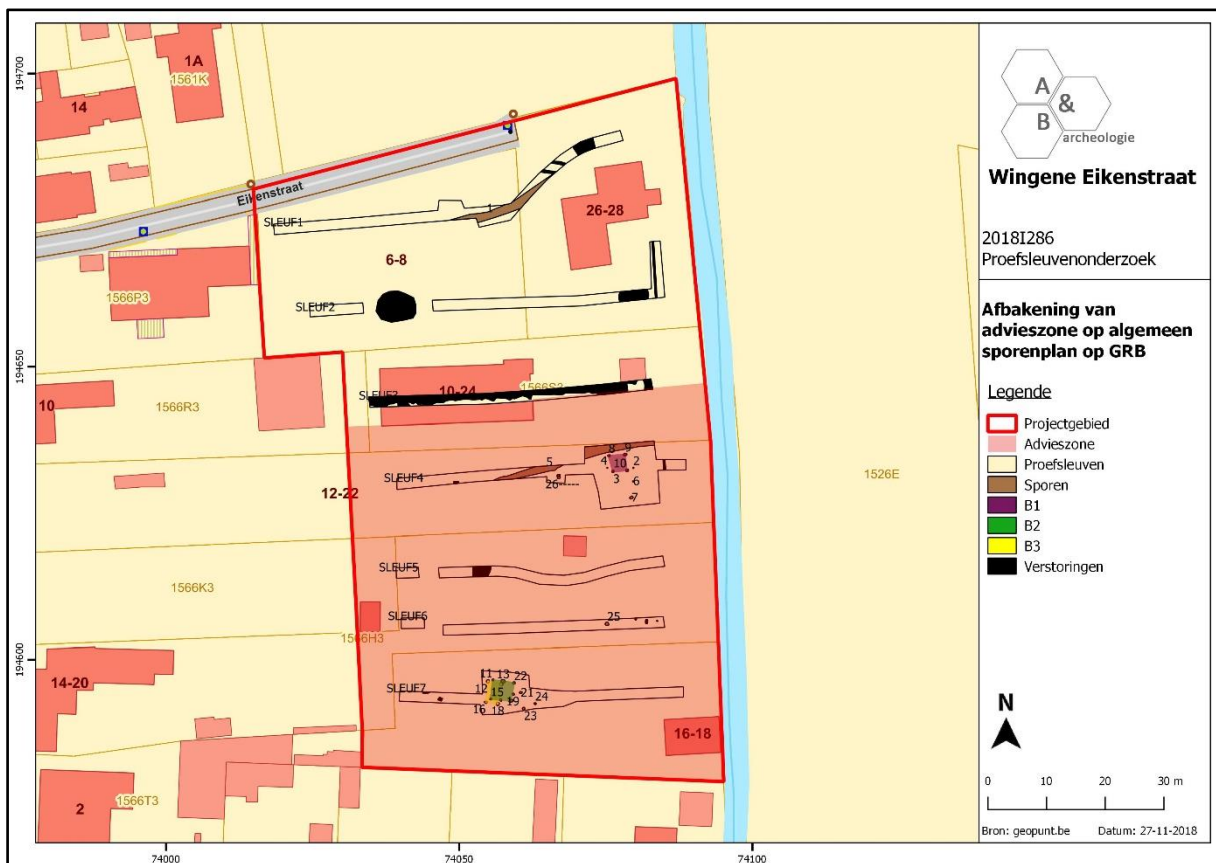
Het proefsleuvenonderzoek heeft aangetoond dat er een archeologische site aanwezig is binnen de grenzen van het plangebied, meer bepaald in de zuidelijke helft ervan. Hier kunnen sporen verwacht worden van een gefaseerde ijzertijd nederzetting, bestaande uit grachten en bijgebouwen. Hoewel voorsnog geen hoofdgebouwen of waterputten werden geïdentificeerd, kunnen dergelijke structuren wel verwacht worden. Het is bovendien niet uitgesloten dat sporen en/of vondsten van een artisanale aard aangetroffen worden, alsook sporen met een funerair karakter. Het noordelijke gedeelte van het plangebied is voorts te zeer onderhevig geweest aan recente verstoringen waardoor verder nog weinig archeologische sporen kunnen worden verwacht.

Gezien de aanwezigheid van een archeologische site wordt verder archeologisch onderzoek geadviseerd. Het advies voor vervolgonderzoek heeft betrekking op het zuidelijke gedeelte van het plangebied (ca. 3800m²). Quasi alle tijdens het vooronderzoek geregistreerde sporen (m.u.v. S1) bevinden zich in dit gedeelte van de projectzone. Het noordelijke deel van het plangebied (ca. 3300m²) is in hoge mate verstoord door de (voormalige) bebouwing en door de activiteiten daarmee gepaard gaande. Sleuf 2 en 3 leverden bovendien geen relevante sporen op en ook sleuf 1 was, met uitzondering van de gracht (S1), archeologisch leeg. Een vervolgonderzoek in deze zone is archeologisch gezien dan ook weinig interessant.

2. Afbakening van de opgravingszone

Gezien de aanwezigheid van een archeologische site wordt verder archeologisch onderzoek geadviseerd. Het advies voor vervolgonderzoek heeft betrekking op het zuidelijke gedeelte van het plangebied en omvat een oppervlakte van ca. 3800m². Quasi alle tijdens het vooronderzoek geregistreerde sporen (m.u.v. S1) bevinden zich in dit gedeelte van de projectzone. Het noordelijke deel van het plangebied (ca. 3300m²) is in hoge mate verstoord door de (voormalige) bebouwing en door de activiteiten daarmee gepaard gaande. Sleuf 2 en 3 leverden bovendien geen relevante sporen op en ook sleuf 1 was, met uitzondering van de gracht (S1), archeologisch leeg. Een vervolgonderzoek in deze zone is archeologisch gezien dan ook weinig interessant.

Bij de archeologisch opgraving dient rekening gehouden te worden met een bufferzone langsheen de Steenbeek (oostelijke grens) en de huidige bebouwing aan de westelijke en zuidelijke zijde. Hierdoor kan de reële oppervlakte van de opgravingszone iets lager liggen dan de geadviseerde oppervlakte.

Figuur 1 Advieszone voor verder onderzoek (ca. 3800m²).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om de archeologische sporen te karteren en onderzoeken. Volgende niet limitatieve vraagstellingen dienen hierbij vooropgesteld te worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?
- Zijn naast sporen uit de ijzertijd nog andere sporen aanwezig uit andere periodes?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere erven? Wat is de onderlinge samenhang/fasering? Hoe zijn de erven ingedeeld en afgebakend?
- Zijn er aanwijzingen voor artisanale activiteiten?
- Waaruit bestaat de materiële cultuur en kan dit iets leren of het gebruik van de site en de bewoner(s)? Tot welke groep, type, baksel, ... behoort het aardewerk?
- Welke spoorcategorieën zijn aanwezig? En tot welke functie behoren deze (bewoning, begraving, artisaan, ...)? Welke structuren kunnen onderscheiden worden (gebouwen, grachten, waterputten, kuilen, ...)?
- Lenen vondsten zich tot een conservatie? Wat is hun meerwaarde?
- Kunnen bepaalde sporen verder natuurwetenschappelijk onderzocht worden? Wat is hun meerwaarde? Welke vormen van natuurwetenschappelijk onderzoek zijn van toepassing (C14-datering, macrobotanisch, pollen, dendrochronologie, houtsoortbepaling, antracologie, petrografie, archeozoölogie, ...)?
- Kan de site in een ruimer archeologisch kader geplaatst worden of betreft het een lokaal fenomeen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Gezien de geplande werken is een *in situ* behoud niet mogelijk. Er dient bijgevolg een opgraving uitgevoerd te worden om de archeologische resten te onderzoeken.

Het onderzoeksgebied heeft een oppervlakte van ca. 3800m². Het onderzoek kan uitgevoerd worden op één archeologisch vlakniveau (C-horizont) in meerdere werkputten en dient aangelegd te worden met een graafmachine met een platte graafbak onder begeleiding van de archeoloog. Hierbij wordt de grond afzonderlijk gestockeerd om vermenging te voorkomen. Wel is belangrijk dat indien een gebouwstructuur aangesneden wordt, deze in één werkput in zijn totaliteit moet blootgelegd worden. De grachten en greppels dienen zodanig onderzocht te worden dat een goed inzicht kan verkregen worden in de fasering ervan (coupes op knooppunten, aansluitingen, over/doorsnijdingen, uiteindes, onderbrekingen, ...). Ook kunnen andere bijgebouwen, waterputten, poelen, spiekers, ... en dergelijke verwacht worden. Het is bovendien niet uitgesloten dat ook sporen en/of vondsten van een artisanale aard aangetroffen worden, alsook sporen met een funerair karakter.

Bij de archeologisch opgraving dient rekening gehouden te worden met een bufferzone langsheen de Steenbeek (oostelijke grens) en de huidige bebouwing aan de westelijke en zuidelijke zijde. Hierdoor kan de reële oppervlakte van de opgravingszone iets lager liggen dan de geadviseerde oppervlakte

Het archeologisch onderzoek dient conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd te worden. Sporen dienen geregistreerd en onderzocht te worden. Indien sporen zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek kunnen stalen genomen worden. De staalname en conservatie gebeurt volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De staalname en de verdere selectie van stalen voor verder onderzoek, gebeurt met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorafgaand, tijdens en na het veldwerk overlegt de veldwerkleider met de betrokken natuurwetenschapper(s) en de conservator.

Indien een waterhoudende structuur (diepe gracht, waterput, ...) aangetroffen wordt, dient men te werken met een bronbemaling om de structuur in goede en veilige omstandigheden te onderzoeken. Een voorafgaandelijke controleboring kan meer duiding brengen in de diepte van de structuur, alsook de diepte van de grondwatertafel en de nood voor bronbemaling. De kans op het aantreffen van een waterput bestaat gezien de aanwezigheid van drie bijgebouwen binnen de proefsleuven.

5. Criteria niet uitvoeren onderzoekshandelingen

Er zijn geen criteria. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden.

6. Schatting tijdsduur (indicatief)

Het archeologisch veldonderzoek neemt voor een opgravingsploeg van 4 mensen ca. 10 werkdagen tijd in beslag, waarbij het opgravingsvlak in meerdere werkputten wordt aangelegd en onderzocht. Na afronding van het onderzoek kan de zone terug aangevuld worden. De verwerking en rapportering neemt ca. 30 dagen in beslag. Deze tijd is nodig voor de opmaak van het rapport, opstellen van grondplannen, wassen van vondstmateriaal, opmaak van lijsten, ...

Indien meerdere waterputten of andere waterhoudende structuren aangetroffen worden kan de termijn van het veldwerk verruimen.

7. Kostenraming op basis van de geraamde tijdsduur (excl. BTW, indicatief)

- Veldwerk archeologische opgraving incl. kraanwerk (aanleg en dichten) en opmetingen: 24.000 euro
- Verwerking, assessment, rapportage: 12.000 euro
- Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie: maximaal 7500 euro

Onderzoek van omvangrijke sporen dieper dan de grondwatertafel (bv. waterputten): bronbemaling, onderzoek, kraanwerk, staalname, verwerking, ... voor 2500 euro tot 3000 euro per structuur

8. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 4 personen, waarvan minstens 2 archeologen
- De veldwerkleider heeft minstens 240 werkdagen ervaring met onderzoek op landelijke sites, in het bijzonder op sites uit de metaaltijden.

9. Bewaring archeologisch ensemble

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatsgeschikte omgeving. Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble overgedragen aan de eigenaar.